

Εθνογραφία: Διαμορφώνοντας το σύγχρονο πεδίο

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΕΘΝΟΓΡΑΦΕΙΝ Ι:
Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

Ρ. ΒΑΝ ΜΠΟΥΣΧΟΤΕΝ

ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞ. 2014-5

ΜΑΘΗΜΑ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ του τομέα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

ΕΙΔΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ (I)

- Εθνογραφική
- Προφορική ιστορία
  - Αφήγηση ζωής
- Αφηγηματική βιογραφική συνέντευξη

Η ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

- Μέρος συμμετοχικής παρατήρησης
- Μέρος προηγούμενης σχέσης
- Συχνά ελεύθερες, μη δομημένες συζητήσεις
- Πιο δομημένες συνεντεύξεις για επισκόπηση (survey)
- Ημι-κατευθυνόμενες συνεντεύξεις
- Απαιτείται προηγούμενη γνώση των κοινωνικών σχέσεων στην ομάδα
- Ποια είναι η πιο κατάλληλη στιγμή στην πορεία της έρευνας;

ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΕΣ

- Οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης
- Ποιες οι σχέσεις εξουσίας μεταξύ ερευνητή και πληροφορητή;
- Κατά πόσο επηρεάζει η ταυτότητα του ερευνητή (φύλο, ηλικία, κοινωνική θέση, εθνότητα);
- Εσωτερικός ή εξωτερικός παρατηρητής;
- Αντιστάσεις πληροφορητών

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Ο EVANS-PRITCHARD ΣΤΟΥΣ ΝΟΥΕΡ

Διάλογος με έναν πληροφορητή για τη συγγένεια

Ε-Π: Ποιός είσαι;

Κουόλ: Άνθρωπος.

Ε-Π: Πως σε λένε;

Κουόλ: Θέλεις να μάθεις το όνομά μου;

Ε-Π: Ναι.

Κουόλ: Θέλεις να μάθεις το δικό μου όνομα;

Ε-Π: Ναι, ήρθες να με δεις στη σκηνή μου και θα ήθελα να μάθω ποιός είσαι.

Κουόλ: Εντάξει. Είμαι ο Κουόλ. Εσένα πως σε λένε;

Ε-Π: Το όνομά μου είναι Πρίτσαρντ.

Κουόλ: Και τον πατέρα σου πώς τον λένε;

Ε-Π: Κι αυτός Πρίτσαρντ

Κουόλ: Όχι, δεν μπορεί. Δεν μπορείς να έχεις το ίδιο όνομα με τον πατέρα σου.

Ε-Π: Είναι το όνομα της πατρογραμμικής μου ομάδας. Η δική σου πως λέγεται;

Κουόλ: Θέλεις να μάθεις το όνομα της πατρογραμμικής μου ομάδας;

Ε-Π: Ναι.

Κουόλ: Τι θα το κάνεις αν σου το πω; Θα το πάρεις μαζί σου στη χώρα σου;

Ε-Π: Δεν θέλω να το κάνω τίποτα. Θέλω μόνο να το ξέρω, επειδή ζω στον καταυλισμό σου.

Κουόλ: Καλά, εμείς είμαστε Λού.

Ε-Π: Δεν σου ζήτησα το όνομα της φυλής σου. Αυτό το ξέρω. Σου ζητώ το όνομα της πατρογραμμικής σου ομάδας

Κουόλ: Γιατί θέλεις να μάθεις το όνομα της πατρογραμμικής μου ομάδας;

Ε-Π: Δεν θέλω να το μάθω.

Κουόλ: Και τότε γιατί ρωτάς; Δώσε μου λίγο καπνό.

ΤΟ ΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΤΩΝ

Η μέθοδος επιλογής των πληροφορητών εξαρτάται από τον στόχο της έρευνας

- Τυχαίο δείγμα (σπάνιο στην ανθρωπολογία)
- Ολικό δείγμα
- Επιλογή δικτύων πληροφορητών, χιονοστιβάδα
- Στρατηγικό δείγμα
- Πληροφορητές – κλειδί (key informants)

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΙΔΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ:

- Κλειστές, κατευθυνόμενες
  - Ελεύθερες
  - Ημι-κατευθυνόμενες
  - Αφηγηματικές
-
- Ατομικές
  - Ομαδικές
  - Ομάδες-εστίασης (focus groups)

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

- Έκθεση πεπραγμένων
- Αξιολόγηση – επιχειρηματολογία
- Περιγραφή
- Αφηγηματικός λόγος

Η ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΦΗΓΗΤΕΣ: ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΣΧΕΣΗΣ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

- **Προκαταρκτική συνάντηση**
  - Εξήγηση του σκοπού της συνέντευξης
  - Παρουσίαση του εαυτού μας
  - Επιλογή του χώρου
  - Επιφανειακή συζήτηση για τα ενδιαφέροντα του αφηγητή

- **Στη διάρκεια της συνέντευξης: 4 φάσεις**
  - Αρχική αμηχανία
  - Αλληλοβολιδοσκόπηση
  - Συνεργασία
  - Συμμετοχή

(James Spradley, The Ethnographic Interview, 1979)

ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ

- Ακούτε προσεκτικά τι σας λέει ο αφηγητής και ποια είναι τα υπονοούμενα
- Μην τον διακόπτετε, μην επιβάλλετε το δικό σας τρόπο σκέψης
- Σεβαστείτε τη σιωπή του, ακολουθήστε το δικό του ρυθμό
- Δείξτε ενδιαφέρον χωρίς να μιλάτε: το βλέμμα μετράει!
- Προσέξτε τα εξωλεκτικά μηνύματα
- Δείξτε ευαισθησία για τα συναισθήματά του
- Μη ρωτάτε κάτι που έχει ήδη απαντήσει
- Μην τον κρίνετε, μην κάνετε «ανάκριση»
- Μην κάνετε επίδειξη των δικών σας γνώσεων
- Προσέξτε τα «ευαίσθητα» θέματα

BINTEO

<http://www.youtube.com/watch?v=jTCzxWt1RQk>

East Midlands Oral History Archive, University of Leicester

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Προς αποφυγή

- Κλειστές
- Διπλές
- Περίπλοκες
- Υποδεικτικές
- Απειλητικές
- Φορτισμένες

Αποδοτικές

- Ανοιχτές
- Σαφείς
- Ουδέτερες

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ – ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ

- Έδειξε συναισθηματική κατανόηση την κατάλληλη στιγμή
- Εκδήλωσε εκτίμηση για την βοήθεια που έδωσε ο αφηγητής
- Άκουσε προσεκτικά
- Ακολούθησε τον ρυθμό αφήγησης του πληροφορητή
- Εξήγησε τους λόγους γιατί άλλαξε θέμα
- Χρησιμοποίησε εισαγωγή δύο προτάσεων στην αρχή νέας θεματικής
- Εμβάθυνε τις ερωτήσεις την κατάλληλη στιγμή
- Συνέχισε να ρωτάει όταν χρειαζόταν περισσότερες πληροφορίες
- Έθεσε μια «δύσκολη» ερώτηση με ευαίσθητο τρόπο
- Ζήτησε αποσαφήνιση την κατάλληλη στιγμή

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ – ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ

- Διέκοψε τον αφηγητή
- Επαναλάμβανε συνεχώς τα προηγούμενα λόγια του αφηγητή
- Συμπέρανε κάτι που δεν είπε ο αφηγητής
- Παρέλειψε να «πιάσει» ένα θέμα που φαινόταν σημαντικό για τον αφηγητή
- Έκανε άσχετα και αποπροσανατολιστικά σχόλια
- Αγνόησε τα συναισθήματα του αφηγητή και δεν έδειξε συναίσθηση
- Ξέχασε να ελέγξει τον ήχο στο μαγνητόφωνο
- Άφησε τον αφηγητή να παραδρομήσει με ένα μακρινό μονόλογο για άσχετο θέμα
- Έθεσε καθοδηγητική ερώτηση
- Έθεσε διάφορες ερωτήσεις ταυτόχρονα

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

- Ο οδηγός δεν είναι ερωτηματολόγιο, σας βοηθάει στην προετοιμασία της συνέντευξης
- Μελετήστε τα θέματα που θα συζητήσετε στη συνέντευξη
- Χωρίστε τον οδηγό στα επί μέρους θέματα, ενδεχομένως σε χρονολογική σειρά
- Προσέξτε τον τρόπο με το οποίο το ένα θέμα συνδέεται με το άλλο
- Ξεκινήστε με τις πιο «ανώδυνες» ερωτήσεις (βιογραφικά στοιχεία, παιδική ηλικία)
- Αφήστε τις «απειλητικές» για αργότερα ή περιμένετε μήπως προκύψουν από μόνες τους
- Διατυπώστε και ξαναδιατυπώστε τις ερωτήσεις μέχρι να βρείτε την πιο αποδοτική μορφή

Τέλος Ενότητας

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Αδειοδότησης

• Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
  - που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
  - που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο
- Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.